

Tisztelt Kúria!

A Társaság a Szabadságjogokért (1136 Budapest, Tátra utca 15/b., képviseli: dr. Kapronczay Stefánia ügyvezető igazgató) felperes meghatalmazott jogi képviselőjeként (dr. Hüttl Tivadar ügyvéd, 1136 Budapest, Tátra u. 15/b.; huttl@tasz.hu; fax: 279-0755) a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság (3300 Eger, Eszterházy tér 2.) alperes ellen személyiségi jogsértés megállapításáért folyamatban lévő, közérdekű igényérvényesítés alapján indult polgári peres eljárásban a Debreceni Ítéltábla mint fellebbviteli bíróság által hozott **Pf.I.20.006/2016/5. számú**, 2016. április 20. napján átvett ítélettel szemben törvényes határidőben felülvizsgálati kérelmet terjesztettem elő. A felülvizsgálati eljárásban a 3. számú felülvizsgálati kérelem közvetlen hátrányos megkülönböztetésre mint jogcímre alapított része, valamint a jogsértéstől eltiltás objektív szankció alkalmazása (4. sz. felülvizsgálati kérelem) vonatkozásában

indítványozom előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését

a Pp. 155/A. § (2) bekezdése alapján, amennyiben a T. Kúria a vonatkozó felperesi felülvizsgálati kérelmeknek nem ad helyt.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv (továbbiakban Irányelv) 8. cikk (1) bekezdésének valamint 15. cikkének és azzal összefüggésben 7. cikk (1) bekezdésének értelmezésével kapcsolatos.

Az Európai Unióról Szóló Szerződés és az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ) 267. cikke értelmében:

Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.

Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

Kérem a T. Kúriát hogy az alábbiakban előadott indokaink alapján szíveskedjék előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni az Európai Unió Bírósága előtt, a **következő kérdésekben**, amennyiben ezekben a kérdésekben nem osztja a felperes felülvizsgálati kérelemben előadott álláspontját:

1. Olyan perben, mint amilyen a jelen per, amelyben a felperes (mint közérdekű igényérvényesítő) annak megállapítását kéri az Irányelvet implementáló, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) alapján a bíróságtól, hogy az alperes megyei rendőrkapitányság egy településen hónapokon keresztül folytatott szabálysértési szankcionálási gyakorlatával megsértette a helyi romák egyenlő bánásmódhoz való jogát azáltal, hogy kirívóan aránytalan mértékben választott ki intézkedésre szabálysértés elkövetése miatt helyi roma lakosokat a helyi nem roma lakosokkal szemben, úgy kell-e értelmezni az Irányelv 8. cikk (1) bekezdését, hogy

(a) az alperesnek kell bizonyítania, hogy az egyenlő bánásmód elve nem sérült, amennyiben a felperes bizonyítási indítványa alapján az alperes által a perben - a peres időszakra és a perbeli területre vonatkozóan - szolgáltatott szabálysértési iratok és azok összesített adatai, továbbá azok alperes által történt etnikai besorolása alapján kirívó aránytalanság mutatkozik a szabálysértési ügyek számában a helyi roma lakosok hátrányára (négy és félszeres a lakosságon belüli arányukhoz képest), továbbá, az adatok alapján megállapítható, hogy bizonyos típusú (gyalogos, kerékpáros, köztisztasági) szabálysértések miatt csak romákkal szemben indított eljárásokat a rendőrség, emellett ombudsmani jelentésben foglalt megállapítások és tanúvallomások alapján vélelmezni lehet, hogy a nem romák közül is voltak, akik a peres időszakban a rendőrség által észlelhetően hasonló szabálysértéseket követtek el, amiért őket viszont nem szankcionálták;

vagy

(b) csak akkor kell az alperesnek bizonyítania, hogy az egyenlő bánásmód követelménye nem sérült, ha a felperes a fentiekén túl

- a nem roma helyi lakosok által a hét hónap alatt elkövetett de az alperes rendőrség által észlelés ellenére nem szankcionált jogsértéseket az elkövetés körülményeinek részletes megfigyelésen alapuló, tárgyilagos adataival bizonyítja,
- vagy ezek hiányában valószínűsíti akár a rendőri vezetés részéről kezdeményezett, akár az intézkedő rendőrökben önkéntesen kialakult szándékot, amely a szabálysértési gyakorlatban a roma és nem roma személyek közötti megkülönböztetést alátámasztja?

2. Olyan perben, amelyben a bíróság megállapította, hogy az alperes a múltban, hónapokon keresztül tartó gyakorlatával (mulasztásaival illetőleg diszkriminatív szabálysértési szankcionálási gyakorlatával) megsértette egy 450 fős roma közösség tagjainak egyenlő bánásmódhoz való jogát, úgy kell-e értelmezni az Irányelv 15. cikkét különösen a 7. cikk (1) bekezdésére és a Preambulum 13, 16, 19, 21 és 26 bekezdéseire is tekintettel, hogy

(a) kellően arányos, hatékony és visszatartó erejű szankció a jogsértés megállapítása és a nyilvános elégtétel elrendelése a bíróság által, vagy

(b) a bíróság önmagában a súlyos, tartós, és sok embert érintő hátrányos megkülönböztetés megállapítása alapján és azon az alapon, hogy az alperes tagadta a hátrányos megkülönböztetést és ennek megfelelően nem tett a jogsértések óta sem semmilyen konkrét lépéseket azok jövőbeni előfordulásának megakadályozására, jogosult és köteles elrendelni az esetleges jövőbeni jogsértéstől való eltiltást annak érdekében, hogy a szankció hatékony, arányos és visszatartó erejű legyen?

Az Irányelv hivatkozott cikkei:

8. cikk

Bizonyítási teher

(1) A tagállamok nemzeti igazságszolgáltatási rendszerükkel összhangban meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az alperesnek kelljen bizonyítania, hogy az egyenlő bánásmód elve nem sérült, abban az esetben, ha azok a személyek, akiket saját állításuk szerint az egyenlő bánásmód elvének be nem tartása miatt sérelem ért, a bíróság vagy más, hatáskörrel rendelkező hatóság előtt olyan tényeket bizonyítanak, amelyekből vélelmezni lehet, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés történt.

15. cikk

Szankciók

A tagállamok megállapítják az ennek az irányelvnek megfelelően elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciók szabályait, és meghoznak minden szükséges intézkedést, hogy biztosítsák ezek alkalmazását. A szankcióknak, amelyek az áldozat számára fizetendő kártérítést is magukban foglalhatják, hatékonyak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.

7. cikk

Jogvédelem

(1) A tagállamok biztosítják, hogy minden személy, akit saját állítása szerint az egyenlő bánásmód elvének be nem tartása miatt sérelem ért, az ebből az irányelvből eredő igényeit bírói és/vagy közigazgatási úton – a tagállamok által szükségesnek vélt esetben akár békéltető eljárás útján is – érvényesíthesse annak a viszonyoknak a megszűnte után is, amelyben a megkülönböztetés állítólagosan történt.

Az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó kérelmek kötelező tartalmi elemei:

Az Európai Unió Bírósága hatályos, 2012. szeptember 25-i, 2013. június 18-i módosítással egységes szerkezetbe foglalt eljárási szabályzatának 94. cikke értelmében az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések szövegén kívül tartalmaznia kell

- a) a jogvita tárgyának, valamint a kérdést előterjesztő bíróság által megállapított releváns tényeknek rövid ismertetését, vagy legalább a kérdések alapját képező tények ismertetését;
- b) az ügyben esetlegesen alkalmazandó nemzeti rendelkezések tartalmát, és – adott esetben – a vonatkozó nemzeti ítélkezési gyakorlatot;
- c) azon okok ismertetését, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel egyes uniós jogi rendelkezések értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan, valamint azt a kapcsolatot, amelyet e bíróság e rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között felállít.

A felperes az alábbiakban a bíróság eljárási szabályzata szerinti sorrendben tárja a t. Kúria elé a kérelem indokoltságát.

a) A jogvita tárgya, az előzetes döntéshozatali eljárás szempontjából releváns tényállás

1. Az 1. kérdés vonatkozásában

A felperes 2013-ban indított közérdekű igényérvényesítés keretében személyiségi jogi pert a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság ellen többek között az alperes és alárendeltségébe tartozó rendőrkapitányságok által 2011. május 1. és november 30. között Gyöngyöspatán folytatott szabálysértési szankcionálási gyakorlata miatt. A felperes álláspontja szerint ezzel a gyakorlattal az alperes közvetlen hátrányos megkülönböztetést és zaklatást valósított meg a gyöngyöspatai roma lakossággal szemben.

A keresetlevélben felperes előadta, hogy a rendőrség Gyöngyöspatán a megadott időszakban folytatott szabálysértési eljárási gyakorlata olyan egyedi feljelentésekből, illetőleg helyszíni bírságolásokból állt, amelyek formális jogszerűsége egyenként nem (vagy csak bizonyos esetekben) lehetett volna megkérdőjelezhető, hiszen az esetek többségében a szankció kiszabásának lehetett jogszabályi alapja. Amennyiben az esetek összességét vizsgálva azonban megállapítható a kirívó etnikai aránytalanság az eljárás alá vontak tekintetében, úgy ez azt igazolja, hogy a rendőrség – jogellenesen - **etnikai profilalkotást**¹ alkalmaz, vagyis jogszerűtlen alapon (etnikai hovatartozás alapján) választja ki azt, hogy kikkel szemben intézkedik, illetve indít eljárást. A rendőrség gyakorlatának jogszerűtlensége (az egyenlő bánásmód sérelme) tehát csak az eljárások összességéből állapítható meg.

A felülvizsgálati kérelem 30-32. oldalain összefoglaltuk a releváns tényállást, a bizonyítási eljárás során a bíróság elé került bizonyítékokat, ezért ezt itt nem ismételjük meg.

A perben beszerzett rendőrségi adatokból az elsőfokú ítélet történeti tényállása szerint a második időszak vonatkozásában az volt megállapítható, hogy „a 2011. május hó 1. napja és 2011. december hó 31. napja közötti időszakban indult 86 szabálysértési ügyből 25 nem romákkal szemben, míg 61 a helyi gyöngyöspatai roma közösség tagjaival szemben indult meg.” (13. old. 3. bek.) Az elsőfokú ítélet továbbá megállapítja, hogy a perbeli második időszakban a községnek 2800 lakosa volt, amelyből 450 tartozott a roma nemzetiséghez.

„A felek közös előadása alapján megállapított ezen számarányra alapította azt a felperes, hogy 4 és félszeres arányban szankcionálták a roma nemzetiséghez tartozó helyi lakosokat a lakosságon belüli arányukhoz képest.” (elsőfokú ítélet, 57. old. alja, 58. old. teteje).

A 109. sz. előkészítő iratban a felperes bemutatta, hogy a helyi romákat négy és félszeres arányban szankcionálták a lakosságon belüli arányukhoz képest, vagyis a romák a büntetettek körében erősen felülreprezentáltak voltak. Ezzel szemben a helyi

¹ Egy általánosan elfogadott európai meghatározás a Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság („ECRP”) -tól származik, amely szerint etnikai profilalkotás: „Az olyan ismérvek, mint a faj, a bőrszín, a nyelv, a vallás, a nemzetiség vagy a nemzeti vagy etnikai származás objektíven és ésszerűen nem igazolható alkalmazása a rendőrök ellenőrző, megfigyelő vagy nyomozati tevékenysége során”. ECRJ (2007) 1. bekezdés, megtalálható ebben is: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Guide-ethnic-profiling_HU.pdf, 6. oldal

nem romák lakosságon belüli arányukhoz képest erősen alulreprezentáltak voltak (a két csoport összehasonlításában a különbség tizenháromszoros volt).²

Az adatokból megállapítható volt továbbá, hogy a romákkal szemben indult szabálysértési ügyek (ide értve a helyszíni bírságokat is) több mint fele gyalogos (19) és kerékpáros (14) szabálysértés volt, és volt 4 köztisztasági szabálysértés is (cigarettaeszköz eldobása, szotyki köpködés miatt), tehát a romákkal szembeni ügyek több mint fele társadalomra csekély fokban veszélyes, „bagatell” szabálysértés volt. Nem romákkal szemben azonban egyetlen gyalogos, kerékpáros vagy köztisztasági szabálysértési eljárás nem indult (elsőd fokú ítélet 60. old. 2, 3, bek.).

Az alperes által szolgáltatott adatokból következő, a romák hátrányára kirívó aránytalanságon túl a Törvényszék figyelembe vette továbbá azokat a bizonyítékokat, amelyek alátámasztották, hogy számos esetben az alperes nem roma helyi lakosokkal szemben nem intézkedett olyankor, amikor a szabálysértés elkövetését pedig észlelte.

Az elsőfokú bíróság megállapította:

„Annak, hogy valamely gyakorlat is sértheti az egyenlő bánásmód követelményét, azért van jelentősége, mert valamely követett gyakorlat akkor is eredményezheti az egyenlő bánásmód követelményének megsértését, amennyiben a gyakorlat részét képező egyedi konkrét intézkedések egyaránt törvényesek voltak”.

Továbbá: *„a roma nemzetiséghez tartozó személyek felülreprezentáltsága a szabálysértési ügyekkel összefüggésben arra is visszavezethető, hogy az alperes vezetési és irányítási alárendeltségébe tartozó Gyöngyöspatán szolgálatot teljesítő rendőrök nem minden esetben intézkedtek részrehajlás nélkül, az egyenlő bánásmód követelményét betartva, bizonyítottan több alkalommal nem intézkedtek a gyöngyöspatai roma közösség tagjaival összehasonlítható helyzetben lévő csoport tagjaival szemben, annak ellenére, hogy a szabálysértések elkövetését bizonyítottan érzékelték.”* (62. old. 3. bek.)

A Törvényszék tehát a felperes kereseti kérelmének megfelelően megállapította, hogy a rendőrség a 2011. május 1. és 2011. november 30. közötti időszakban Gyöngyöspatán folytatott szabálysértési eljárási gyakorlatával közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg a gyöngyöspatai roma közösség tagjaival szemben, amivel megsértette az egyenlő bánásmódhoz való jogukat.

Ezzel szemben a másodfokú bíróság arra a megállapításra jutott, hogy a rendelkezésre álló adatok nem valószínűsítik, hogy a megjelölt csoportot hátrány érte, vagyis a felperes nem tett eleget valószínűsítési kötelezettségének.

² A 61 intézkedés a 86-nak a 71%-a. Gyöngyöspatán a per időszakában 2800 lakos volt, ebből 450 roma (ld. keresetlevél 4. oldal), vagyis a roma lakosság a teljes lakosság 16%-át tette ki (nem vesszük figyelembe a kiskorúak arányát, mert nem ismerjük, sem a roma, sem a nem roma lakosság körében). Ha a rendőrség egyenlő arányban szankcionálta volna a romákat és a nem romákat, akkor az eljárások 16%-át indították volna romákkal szemben. De mivel ez 71%, ez azt jelenti, hogy majdnem négy és félszeres (71:16=4,43) arányban szankcionáltak romákat szabálysértés miatt a lakosságon belüli arányukhoz képest. A nem romák a lakosság 84%-át tették ki, azonban velük szemben a helyi lakosokkal szembeni szabálysértési eljárásoknak csak 29%-át indították, tehát egyharmad olyan arányban (29:84=0,34), mint a lakosságon belüli arányuk.

Az Ítélet tábla szerint: „A valószínűsítés megállapításához lényegesen részletesebb, objektív adatokon alapuló, a települést érintő rendőrségi hatáskörbe tartozó teljes szabálysértési eljárási iratanyagok vizsgálatára, továbbá – a nem szankcionált jogsértések tekintetében – részletes megfigyelésre, az állított elkövetés körülményeinek tárgyilagos adataira lett volna szükség, ennek hiányában valószínűsíteni kellett volna olyan, akár a rendőri vezetés részéről kezdeményezett, akár az intézkedő rendőrökben önkéntesen kialakult szándékot, amely az igazoltatási és szabálysértési gyakorlatban a roma és nem roma személyek közötti megkülönböztetést alátámasztja. A rendelkezésre álló adatok azonban az objektivitás követelményeinek nem feleltek meg, a teljes lakosság magatartásának, az egyes magatartások a szabálysértési eljárásban értékelendő körülményeinek hiányában csak az általánosság szintjén mozognak, és ezért nem érték el a csoportot ért hátrány valószínűsítésének feltételét.”

2. A 2. kérdés vonatkozásában

Ebben a tekintetben álláspontunk szerint az 1. kérdéshez tartozó tényállás kiegészítendő a perbeli első időszakra (2011. március 1. – május 1.), az 1. kereseti kérelemre (alperes mulasztásaival megvalósult zaklatás) vonatkozó tényállás rövid ismertetésével, hiszen a megállapításon túli objektív szankció, a jogsértéstől eltiltás elrendelését ekörben is kérte a felperes.

Az 1. kereseti kérelem arra irányult, hogy a bíróság állapítsa meg: az alperes a 2011. március 1. és május 1. közötti időszakban megsértette a gyöngyöspatai roma közösség tagjainak egyenlő bánásmódhoz való jogát azzal, hogy a Gyöngyöspatán tartózkodó, a Szébb Jövőért Polgárőr Egyesület, a Véderő és a Betyársereg (szélsőséges, cigányellenes szervezetek) tagjaival szembeni közbiztonság-védelmi tevékenysége során elmulasztott intézkedéseivel zaklatásban részesítette őket [rég. Ptk. 84.§ (1) a) pont]. Felperes álláspontja szerint az alperes emberi méltóságot sértő magatartást valósított meg azzal, hogy alapjogvédelmi kötelezettségét megsértve nem lépett fel az antikiai alapú megfélemlítéssel szemben, és ezzel hozzájárult a gyöngyöspatai romákkal szemben kialakult támadó, ellenséges, megfélemlítő, megalázó, megszégyenítő környezet kialakításához. Az alperes e mulasztásai – mivel etnikai alapú megfélemlítéssel kapcsolatosak voltak - szükségszerűen összefüggtek a gyöngyöspatai romák védett tulajdonságaival (nemzetiségi hovatartozás, bőrszín).

A jogerős, másodfokú bíróság által is elfogadott ítéleti tényállás értelmében összefoglalóan megállapítható, hogy:

- Szélsőséges, cigányellenes szervezetek (SZJPE, Véderő, Betyársereg) 2011. március 1-től heteken át megfélemlítették a helyi roma lakosságot etnikai hovatartozásuk alapján (kifejezetten a „cigánybűnözés” miatt mentek Gyöngyöspatára és célzottan, válogatás nélkül a helyi romák magatartását ellenőrizték, követték), és a helyi romák egyértelműen cigányellenesnek érzékelték e szervezetek magatartását. A heteken át tartó megfélemlítésből fakadó feszültség tömeges összetűzésben eszkalálódott 2011. április 26-án.
- A SZJPE számos, külsődlegesen érzékelhető illetve köztudomású körülmény folytán a laikus számára a későbbi bíróságok által a romák alapvető jogait sértő magatartása miatt feloszlattott Magyar Gárdához köthető volt (részben azonos

alapítói tagság, azonos vezetők, tagok által kiakasztott Gárda zászló Juhász Oszkár helyi jobbikos politikus erkélyére, hasonló egyenruha), de ettől eltekintve is tagjai militáns magatartást tanúsítottak.

- Az alperes a SZJPE tagjaival szemben egyetlen szabálysértési eljárást sem kezdeményezett, egyetlen előállításra nem került sor a gyöngyöspatai „járőrözéssel” összefüggésben. A Betyársereg és a Véderő tagjaival szemben összesen két alkalommal került sor rendőri intézkedésre szabálysértés vagy bűncselekmény miatt a két hónapos időszak során.
- A SZJPE, bár alapszabálya szerint (ld. elsőfokú ítélet 3. old.) pártoktól függetlenül működött, a helyi Jobbik hívására, annak hathatós közreműködésével jelent meg a településen, majd 200 fővel biztosította a „cigányterror ellen” tartott Jobbik tüntetést 2011. március 6-án.

Az elsőfokú bíróság megállapította a felperes kereseti kérelmének megfelelően a zaklatás megvalósulását, ám az alperest nem tiltotta el a jogsértéstől, arra hivatkozva, hogy „a felperes még csak nem is valószínűsítette, hogy alappal kellene tartani attól, hogy az alperes közbiztonságvédelmi tevékenysége során ismét elmulasztja az indokolt intézkedések megtételét.” Az elsőfokú ítélet szerint: „A közérdekű kereset alapján indult személyiségi perben meghozott jelen ítélet a törvényszék megítélése szerint egyfajta reparációként is értékelhető, hiszen a törvényszék megállapította, hogy az alperes mind a két perbeli időszakban ugyan eltérő jogcímen de megsértette a gyöngyöspatai roma közösség tagjainak egyenlő bánásmódhoz való jogát (...)”

A másodfokú bíróság elutasította ezt a kereseti kérelmet is, álláspontja szerint a valószínűsített hátrányos megkülönböztetés alól az alperes sikerrel kimentette magát. Ebből következően a másodfokú bíróság nem foglalkozott a jogsértés megállapításán alapuló további objektív szankciók kérdéskörével.

b) Az ügyben releváns nemzeti szabályozás és joggyakorlat

Az ügyben elsősorban az egyenlő bánásmód követelményével összefüggő ágazati szabályozás (Ebktv.), a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) személyiségi jogi perekben irányadó szankciórendszere, illetve a Polgári Perrendtartás (Pp.) irányadók.

A felperes jogvédő civil szervezet, amely az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.) 20. § (1) bek. c) pontja alapján közérdekű igényérvényesítésre jogosult. Az Ebktv. 12. §-a alapján az egyenlő bánásmód követelményének megsértése esetén személyiségi jogi per kezdeményezhető.

Az Ebktv. az Irányelvet implementáló belső jogi norma.

Az Ebktv. személyi hatálya egyértelműen kiterjed az alperesi rendőrségre mint hatósági jogkört gyakorlóra és mint rendvédelmi szervre, tárgyi hatálya pedig az alperes valamennyi eljárására, intézkedésére és jogviszonyára (Ebktv. 4. § c) és d)).

Az 1. kérdés kapcsán releváns szabályozás és gyakorlat

Az **Ebktv.** az Irányelv 8. Cikk (1) implementálásaképpen 19. §-ában szabályozza az egyenlő bánásmód érvényesítésére irányuló eljárásokban alkalmazandó speciális bizonyítási szabályt:

A bizonyítás szabályai

19. § (1) Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárásokban a jogsérelmet szenvedett félnek vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosultnak kell valószínűsítene, hogy

a) a jogsérelmet szenvedő személyt vagy csoportot hátrány érte vagy - közérdekű igényérvényesítés esetén - ennek közvetlen veszélye fenyeget, és

b) a jogsérelmet szenvedő személy vagy csoport a jogsértéskor - ténylegesen vagy a jogsértő feltételezése szerint - rendelkezett a 8. §-ban meghatározott valamely tulajdonsággal.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak valószínűsítése esetén a másik felet terheli annak bizonyítása, hogy

a) a jogsérelmet szenvedett fél vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosult által valószínűsített körülmények nem álltak fenn, vagy

b) az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, illetve az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani.

(3) Az (1)-(2) bekezdésben foglalt rendelkezések nem alkalmazhatóak a büntetőeljárásokban, illetve a szabálysértési eljárásokban.

A **Pp.** 3. § (1) bekezdése szerint a polgári bíróság - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van.

Ugyanezen szakasz (3) szerint: A jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok rendelkezésre bocsátása - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a feleket terheli. A bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkésett voltának jogkövetkezmenyei, valamint a bizonyítás esetleges sikertelensége törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyításra kötelezett felet terheli. A bíróság köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni.

(5) Ha törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a polgári perben alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint felhasználhat minden egyéb bizonyítékot, amely a tényállás felderítésére alkalmas. E rendelkezések nem érintik a törvényes vélelmeket, ideértve azokat a jogszabályokat is, amelyek szerint valamely körülményt az ellenkező bizonyításáig valónak kell tekinteni.

A **Pp.** 163.§ szerint:

(1) A bíróság a per eldöntéséhez szükséges tények megállapítása végett bizonyítást rendel el.

(2) A bíróság az ellenfél beismerése, mindkét fél egyező vagy az egyik félnek az ellenfél által bírói felhívás [141. § (2) bekezdése] ellenére kétségbe nem vont előadása folytán valónak fogadhat el tényeket, ha azok tekintetében kételye nem merül fel.

(3) A bíróság az általa köztudomásúnak ismert tényeket valónak fogadhatja el. Ugyanez áll azokra a tényekre is, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van. Ezeket a tényeket a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha azokat a felek nem hozták fel, köteles azonban a feleket e tényekre a tárgyaláson figyelmeztetni.

164. § (1) A per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valónak fogadja el.

(2) A bíróság bizonyítást hivatalból akkor rendelhet el, ha azt törvény megengedi.

Nincs tudomásunk hasonló tárgyú, a rendőrség gyakorlatának egyenlő bánásmódot sértő jellegét vizsgáló perről, amely magyar bíróság előtt zajlott volna. Jogi

szempontból hasonlóak a roma gyerekek jogellenes iskolai elkülönítése tárgyában folyt ügyek, a felperes valószínűsítési kötelezettségének vonatkozásában azonban ezalapján nem lehet releváns gyakorlatot felmutatni, hiszen az ezen ügyekben alapul szolgáló tényállás jelentősen különbözik a perbeli tényállástól az iskolai szegregáció jellemző folyamatossága, tartóssága és egyértelmű, fizikai külsőségekben (elkülönített osztályok, iskolák) megnyilvánuló jellege folytán.

A perbeli esetben ugyanakkor az első- és másodfokú bíróság gyökeresen ellentmondóan értelmezte a törvénynek az Irányelv 8. cikk (1) bekezdését implementáló 19. §-át.

A Törvényszék úgy találta, hogy a felperes eleget tett valószínűsítési kötelezettségének a perben beszerzett adatokkal, tanúvallomásokkal, ombudmani jelentéssel, és úgy értékelte, hogy az alperes nem tudta sikerrel kimenteni magát a közvetlen hátrányos megkülönböztetést valószínűsítő körülményekkel szemben. Ennek megfelelően a Törvényszék a felperes kereseti kérelmének megfelelően megállapította, hogy a rendőrség a 2011. május 1. és 2011. november 30. közötti időszakban Gyöngyöspatán folytatott szabálysértési eljárási gyakorlatával közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg a gyöngyöspatai roma közösség tagjaival szemben, amivel megsértette az egyenlő bánásmódhoz való jogukat.

Az Ítélet tábla szerint azonban a felperes nem tett eleget valószínűsítési kötelezettségének: *„A valószínűsítés megállapításához lényegesen részletesebb, objektív adatokon alapuló, a települést érintő rendőrségi hatáskörbe tartozó teljes szabálysértési eljárási iratanyagok vizsgálatára, továbbá – a nem szankcionált jogsértések tekintetében – részletes megfigyelésre, az állított elkövetés körülményeinek tárgyilagos adataira lett volna szükség, ennek hiányában valószínűsíteni kellett volna olyan, akár a rendőri vezetés részéről kezdeményezett, akár az intézkedő rendőrökben önkéntesen kialakult szándékot, amely az igazoltatási és szabálysértési gyakorlatban a roma és nem roma személyek közötti megkülönböztetést alátámasztja. A rendelkezésre álló adatok azonban az objektivitás követelményeinek nem feleltek meg, a teljes lakosság magatartásának, az egyes magatartások a szabálysértési eljárásban értékelendő körülményeinek hiányában csak az általánosság szintjén mozognak, és ezért nem érték el a csoportot ért hátrány valószínűsítésének feltételét.”*

Az Ítélet tábla ítélete további indokolást nem tartalmaz, így nem fejt ki például, hogy a rendelkezésre álló adatok miért nem felelnek meg az objektivitás követelményének.

A 2. kérdés kapcsán releváns szabályozás és gyakorlat

Az ügyben alkalmazandó régi Ptk. 84. §-a szerint akit személyhez fűződő jogában megsértenek, az eset körülményeihez képest:

- a) követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- b) követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- c) követelheti, hogy a jogsértő nyilatkozattal vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;

- d) követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a jogsértő részéről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését, illetőleg jogsértő mivoltától megfosztását;
- e) kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.

A Ptk. 84. § – a „az eset körülményeihez képest” jogosítja a személyiségi jogsérelmet elszenvedő felet a felsorolt szankciók alkalmazására. A személyiségi jogi perekben kialakult bírói joggyakorlat alapján és az ezen alapuló törvényi kommentár szerint azonban: „A jogsértő magatartástól való eltiltás olyankor indokolt és célszerű, ha alappal lehet tartani a kifogásolt eljárás megismétlésétől.” Az elsőfokú bíróság ezt a joggyakorlatban kialakított szabályt a perbeli ügyben anélkül alkalmazta, hogy tekintettel lett volna a Faji irányelv 15. cikkére, amely vertikális közvetlen hatálya folytán e perben közvetlenül alkalmazandó.

c) A kérelem indokoltsága

A felperes azért indítványozza, hogy a Kúria a Pp. 150/A. § (2) bekezdése alapján a fenti kérdésekben kezdeményezze az Európai Unió Bíróságánál előzetes döntéshozatali eljárást lefolytatását, mert kétséges, hogy

- az 1. sz. kérdés kapcsán a másodfokú bíróság álláspontja megfelel-e az Irányelv speciális bizonyítási terhet szabályozó, a felperesre könnyített bizonyítási (valószínűsítési) terhet telepítő rendelkezésének.
- a 2. sz. kérdés kapcsán az elsőfokú bíróság általános személyiségi jogi joggyakorlaton alapuló álláspontja megfelel-e az Irányelv 15. cikkében foglalt hatékony, arányos és visszatartó erejű jogorvoslat követelményének. Bár a felperes előtt nem ismert olyan jogszabályi rendelkezés, amely gátat szabna annak, hogy a jövőbeni jogsértés előfordulásának valószínűségére irányuló bizonyítás nélkül elrendelhesse a jövőbeni jogsértéstől történő eltiltást a felperes kérelmére, a perben született elsőfokú ítélet azt mutatja, hogy jelenleg nem lehet polgári perben a jogsértés deklarálásán túl további, az rendőrség jogkövető, egyenlő bánásmódot tiszteletben tartó magatartásának biztosítására irányuló, valódi megoldást jelentő jogorvoslatra szert tenni.

Az uniós szabályok értelmezése szükséges a tekintetben, hogy egy rendőrségi gyakorlaton alapuló anti-diszkriminációs ügyben milyen jellegű bizonyítékok alkalmasak a bizonyítási terhet megfordítására továbbá a tekintetben, hogy milyen követelményeknek kell megfelelnie a nemzeti szabályozásnak s az alapján eljáró bíróságoknak, hogy a jogsértés megállapítása esetén hatékony jogorvoslathoz juthassanak az ügy felperesei, illetve közérdekű igényérvényesítés esetén azok, akik érdekében a felperes fellép.

Az 1. kérdés kapcsán az ügyben eljáró bíróságok gyökeresen ellentmondó álláspontja a speciális bizonyítási terhet, a felperes valószínűsítési kötelezettsége kapcsán azt mutatja, hogy a magyar bírók nem értenek egyet az Ebktv. ezen szabályának uniós jogi alapjának, az Irányelv 8. cikk (1) bekezdésének értelmezése kapcsán, ez tehát nem minősül 'acte claire'-nek. A magyar bíróságok kötelesek az Ebktv-t az általa implementált Irányelv „valós értelmezése” („true interpretation”) útján értelmezni. Az

Irányelvet implementáló belső jogi szabály megfelelő, „valós” értelmezése az Irányelv szabályának „valós értelmezésétől” függ.

Alább, a 4. pont alatt bemutatjuk, hogy az Európai Bíróság gyakorlatában több esetben is előfordult már, hogy bizonyítékoknak az egyenlő bánásmód megsértésének valószínűsítésére való alkalmasságát mérlegelte és ezekkel kapcsolatban jutott megállapításokra az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos irányelvek speciális bizonyítási szabályainak értelmezése során. Ugyanígy bemutatjuk röviden az 5. pont alatt a Bíróság hatékony, arányos és visszatartó erejű jogorvoslatra vonatkozó EU jogi rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatos joggyakorlatát.

4. A speciális bizonyítási teherrel összefüggő joggyakorlat

Az Európai Bíróság (a továbbiakban: Bíróság) feladata lehet az is az EU jogi rendelkezések értelmezése során, hogy a nemzeti bíróság előtt fekvő ügyben rendelkezésre álló tények kapcsán állást foglaljon az ilyen eljárásokban érvényesülő speciális bizonyítási szabályokat előíró irányelvi rendelkezések alapján. Erre emlékeztet Mengozzi főtanácsnok indítványa a Meister ügyben (C-415/10.):

27. Erre lehetne azzal válaszolni, hogy kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak mérlegelése, hogy az áldozat által felhozott tény elegendő-e a hátrányos megkülönböztetés vélelméhez. (16) Mindazonáltal megjegyzem, hogy a Bíróság a múltban már végzett ilyen minősítést, ráadásul a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság kifejezetten felkérte annak eldöntésére, hogy a munkáltató hallgatása olyan ténynek minősül-e, amely lehetővé teszi a munkavállaló által állított hátrányos megkülönböztetés vélelmét. Másfelől az előzetes döntéshozatali eljárás rendszeréből az következik, hogy a Bíróság köteles az alapügyben szereplő jogvita eldöntéséhez szükséges minden hasznos információt megadni a hozzá forduló nemzeti bíróságnak, és „hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az alapeljárás iratai, valamint az elé terjesztett írásbeli és szóbeli észrevételek alapján olyan útmutatást adjon a nemzeti bíróságnak, amely lehetővé teszi e bíróság számára, hogy az előtte folyamatban lévő konkrét jogvitát eldöntse”.

A Bírósága a C-83/14. sz. ügyben 2015. július 16-án hozott ítéletében a Faji irányelvet értelmezve mondta ki:

„85. Egyébiránt emlékeztetni kell arra, hogy ha a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy fennáll a hátrányos megkülönböztetés vélelme, az egyenlő bánásmód elvének hatékony alkalmazása megkívánja, hogy a bizonyítási teher az érintett alpereseket terhelje, akiknek bizonyítaniuk kell, hogy nem sértették meg az említett elvet (lásd különösen: Coleman-ítélet, C-303/06, EU:C:2008:415, 54. pont; Asociația Accept ítélet, C-81/12, EU:C:2013:275, 55. pont). Ugyanilyen esetben alperesként a CHEZ RB-nek kellene vitatnia az egyenlő bánásmód elve ilyen megsértésének fennállását, bizonyítva, hogy a vitatott gyakorlat bevezetése és annak jelenlegi fenntartása egyáltalán nem azon a körülményen alapul, hogy az érintett városrészekben alapvetően roma származású bolgár állampolgárok laknak, hanem kizárólag objektív tényezőkön, amelyek semmilyen kapcsolatban nem állnak a faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetéssel (lásd analógia útján: Coleman-ítélet, C-303/06, EU:C:2008:415, 55. pont; Asociația Accept ítélet, C-81/12, EU:C:2013:275, 56. pont).”

Továbbá ebben az ügyben a Bíróság azt is megállapította, hogy:

84. A kérdést előterjesztő bíróságnak hasonlóképpen figyelembe kell vennie a vitatott gyakorlat kötelező, általános és tartós jellegét, amely – egyfelől amiatt, hogy azt ekképpen

különbségtétel nélkül a városrész valamennyi lakójára kiterjesztették, függetlenül attól, hogy manipulálták-e ez utóbbiak egyéni fogyasztásmérőit, vagy azok révén sor került-e jogtalan áramvételezésekre, illetve hogy ki volt e cselekedetek elkövetője, másfelől amiatt, hogy az a bevezetésétől számított majdnem negyed évszázad után még mindig fennáll – arra enged következtetni, hogy e városrész lakosságát, amelyről köztudomású, hogy alapvetően roma származású bolgár állampolgárokat foglal magában, egészében véve ilyen jogellenes cselekedetek potenciális elkövetőjének tekintik. Az ilyen vélekedés ugyanis releváns bizonyítéknak minősülhet a szóban forgó gyakorlat átfogó értékelésénél (lásd analógia útján: Asociația Accept ítélet, C-81/12, EU:C:2013:275, 51. pont).

A feljebb említett Meister ügyben (C-415/10. sz.) 2012. április 19-én született ítélet szerint:

„43. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy – ahogyan az a 2000/43 irányelv és a 2000/78 irányelv (15) preambulumbekzdéséből, valamint a 2006/54 irányelv (30) preambulumbekzdéséből kitűnik – a tagállamok nemzeti joga vagy gyakorlata rendelkezhet különösen úgy, hogy a közvetett hátrányos megkülönböztetést bármilyen módon, akár statisztikai bizonyítékok alapján is meg lehessen állapítani.”

C-81-12 sz. ügyben a Bíróság 2013. április 25-én hozott ítéletében a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmódról szóló 2000/78/EK irányelv értelmezése kapcsán állapította meg:

50. Az alapügyhöz hasonló tényállásoknál az a tény, hogy a munkáltató nem határolódott el egyértelműen a szóban forgó nyilatkozatoktól, olyan körülménynek minősül, amelyet az eljáró hatóság figyelembe vehet a tényállás átfogó vizsgálata során.

51. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a közvélemény, illetve az érintett csoportok véleménye releváns bizonyítéknak minősülhet az alapügyben szóban forgó nyilatkozatok átfogó értékelésénél (lásd ebben az értelemben a C-470/03. sz. AGM-COS.MET-ügyben 2007. április 17-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-2749. o.] 55–58. pontját).

52. Egyébként az a körülmény, hogy valamely, az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló hivatásos labdarúgóklub nem kezdeményezett egyeztetéseket egy homoszexuálisnak ismert sportoló felvételére – ellentétben a CNCD által a Bíróság elé terjesztett írásbeli, illetve szóbeli észrevételekben sugalltakkal –, nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a klub által alkalmazott hátrányos megkülönböztetés fennállására utaló tényállást megvalósultnak lehessen tekinteni.

53. A fentiek alapján az első és második kérdésre az a válasz adandó, hogy a 2000/78 irányelv 2. cikkének (2) bekezdését és 10. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az alapjogvita alapjául szolgálóhoz hasonló tényállás minősülhet „olyan tények[nek], amelyek alapján feltételezhető, hogy [...] hátrányos megkülönböztetés történt” egy hivatásos labdarúgóklub esetében, noha a szóban forgó nyilatkozatok egy olyan személytől származnak, aki annak ellenére, hogy e klub vezetőjeként lép fel, és mind a média, mind a társaság annak tekinti, felvételi kérdésekben jogilag nem feltétlenül rendelkezik döntési, illetve képviselési jogosultsággal.

Firma Feryn ügyben (C-54/07.) 2008. július 10-én hozott ítéletében továbbá a Bíróság a Faji irányelvet értelmezve kimondta:

31. Ilyen, hátrányosan megkülönböztető munkaerő-felvételi politika gyanúját megalapozó tényeknek tekinthetők az olyan nyilatkozatok, amelyek útján valamely munkáltató nyilvánosan tudatja, hogy foglalkoztatási politikájának keretében sohasem fog bizonyos etnikai vagy faji származású munkavállalókat felvenni.

5. A hatékony jogorvoslat követelményével összefüggő bírói gyakorlat

A Bíróság már több esetben is értelmezte az anti-diszkriminációs irányelvekben foglalt hatékony, arányos és visszatartó erejű jogorvoslat követelményét. Az ún. Feryn ügyben (C-54/07.)³ született előzetes döntés szerint a Faji irányelv 15. cikke a tagállamokra rója azt a kötelezettséget, hogy belső jogukba bevezessék azon intézkedéseket, amelyek kellőképpen hatékonyak az irányelv céljának elérésére, és oly módon járjanak el, hogy a nemzeti bíróságok előtt az érintettek eredményesen tudjanak hivatkozni ezen intézkedésekre, hogy a bírói jogvédelem tényleges és hatékony legyen.

A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv (továbbiakban Foglalkoztatási Keretirányelv) alapján elbírált, ún. Accept ügyben (C-81/12.)⁴ a Bíróság kimondta, hogy „a 2000/78 irányelv megfelelő és eredményes végrehajtásával nem tekinthető összeegyeztethetőnek egy pusztán szimbolikus szankció alkalmazása.”

Emellett a Bíróság kifejtette, hogy a kérdést előterjesztő nemzeti bíróság feladata ellenőrizni különösen azt, hogy „nem hiányzik-e a 2000/78 irányelv átültetésére létrehozott szankciórendszernek a valódi elrettentő ereje”, valamint felhívta a figyelmet arra is, hogy a szankció visszatartó hatását illetően figyelembe kell venni az „érintett alperes visszaeső magatartását” is. Az Accept döntés alapján a nemzeti bíróságok feladata „a nemzeti jogot, amennyire csak lehetséges, az említett irányelv szövegére és céljára tekintettel értelmezni az irányelv által kitűzött cél elérése érdekében.”

.....

A fenti indokaimra tekintettel kérem a t. Törvényszéket, hogy a fenti kérdésekben kezdeményezze az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárást.

Budapest, 2016. június 10.

Tisztelettel:

Társaság a Szabadságjogokért felperes
Képv.: dr. Hüttl Tivadar

³<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=67586&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=98778>

⁴<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136785&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=184410>

